

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN MIETINTÖ 3/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi rakennusperinnön suojelemisesta sekä laeiksi maankäyttö- ja rakennuslain 57 ja 166 §:n ja rikoslain 48 luvun 6 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä kesäkuuta 2009 lähettänyt ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi rakennusperinnön suojelemisesta sekä laeiksi maankäyttö- ja rakennuslain 57 ja 166 §:n ja rikoslain 48 luvun 6 §:n muuttamisesta (HE 101/2009 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta ja sivistysvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (PeVL 6/2010 vp), (SiVL 10/2009 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- rakennusneuvos Matti Vatiola ja vanhempi hallitussihteeri Satu-Kaarina Virtala, ympäristöministeriö
- vanhempi budjettisihteeri Päivi Valkama, valtiovarainministeriö
- yli-intendentti Mikko Härö ja lakimies Matleena Haapala, Museovirasto
- arkkitehti Annu Tulonen, Hämeen ympäristökeskus

- puheenjohtaja Anna Brunow, Valtion rakennustaidetoimikunta
- päälakimies Anu Kärkkäinen, Suomen Kiinteistöliitto ry
- toiminnanjohtaja Vesa Juola, Arkkitehtitoimistojen Liitto ATL ry
- puheenjohtaja Hanni Sippo, Docomomo Suomi Finland ry
- puheenjohtaja Risto Iivonen, Rakennustaitteen Seura ry
- varapuheenjohtaja Lauri Jääskeläinen, Yhdyskuntasuunnittelun Seura ry.

Lisäksi valiokunta on saanut seuraavien tahojen kirjalliset lausunnot:

- Kirkkohallitus
- Kymenlaakson maakuntamuseo
- Saamelaiskäräjät
- Senaatti-kiinteistöt
- Suomen Kuntaliitto
- Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry
- Alvar Aalto -säätio
- Suomen Kulttuuriperinnön Säätio
- Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rakennusperinnön suojelemisesta ja kumottavaksi vuoden 1985 rakennussuojelulaki.

Rakennusperinnön säilyttäminen ja suojeleminen on osa kulttuuriperinnön vaalimista, johon Suomen valtiota velvoittavat perustuslain lisäksi eräät kansainväliset sopimukset. Tavoitteena on saattaa rakennusperinnön säilyttämisestä annetut säännökset ajan tasalle ja paremmin vastaamaan alan kansainvälisiä sopimuksia sekä selkiyttää rakennusperinnön omistajalle suoritettavan korvauksen perusteita ja suojelupäätöksestä aiheutuvia rajoituksia.

Esityksen tarkoituksena on myös selkiyttää rakennusperinnön suojelemista kaavoitetuilla

alueilla siten, että suojelu tapahtuisi pääasiassa maankäyttö- ja rakennuslain keinoin.

Ehdotettua lakia rakennusperinnön suojelemisesta ei sovelleta evankelisluterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkon kirkollisiin rakennuksiin.

Maankäyttö- ja rakennuslakiin ehdotetaan otettavaksi valtion korvausvelvollisuutta koskeva säännös asemakaava-alueella sijaitsevan valtakunnallisesti merkittävän rakennuksen osalta. Rikoslakiin ehdotetaan tehtäväksi esityksen vaatima tekninen tarkistus.

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallituksen esityksen tavoitteena on saattaa rakennusperinnön säilyttämistä koskevat säännökset ajan tasalle ja paremmin vastaamaan alan kansainvälisiä sopimuksia. Tarkoituksena on myös selkiyttää rakennusperinnön suojelemista kaavoitetuilla alueilla siten, että suojelu tapahtuisi pääasiassa maankäyttö- ja rakennuslain keinoin. Lisäksi tavoitteena on selventää rakennusperinnön omistajalle suoritettavan korvauksen perusteita ja suojelupäätöksestä aiheutuvia rajoituksia.

Valiokunta pitää uudistusta pääosin onnistuneena. Uusi lakiehdotus rakennusperinnön suojelemisesta selkeyttää suojelukohteitten määrittelyä, täsmentää useita käytännössä esille tulleita soveltamisepäselvyyksiä, lisää yleisesti suoje-

luprosessin avoimuutta ja edistää siten suojelun ymmärrettävyyttä. Valiokunta esittää kuitenkin lakiehdotuksen muuttamista eräiltä osin siten kuin edempänä esitetään.

Rakennusperinnön säilyttämisen lähtökohtia

Rakennusperintö muodostaa osan kansallisesta kulttuuriperinnöstä. Käsitteellisesti kulttuuriympäristö tarkoittaa ympäristöä, jonka ominaisluonne ilmentää kulttuurin vaiheita sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta. Rakennettu kulttuuriympäristö eli rakennusperintö viittaa sekä konkreettisesti rakennettuun ympäristöön että maankäytön ja rakentamisen historiaan ja syntytapaan sisältäen erilaiset rakenteet, kuten pihat, puistot ja kadut.

Hallituksen esityksen lähtökohtana on säilyttää voimassa olevan rakennussuojelulain arvo-perusta ja selkeyttää suojelukohteiden määrittelyä. Kohteiden arvottamisessa on kysymys kulttuurihistoriallisen arvon määrittelystä, kun taas muiden arvojen ja seikkojen merkitys, kuten suojelun yleinen tarkoituksenmukaisuus, arvioidaan suojelupäätöksen tekemisen yhteydessä. Museoviraston tehtävänä on arvottaa valtakun-

nallisesti arvokkaat rakennukset ja rakennetut ympäristöt.

Koska Suomen rakennusperintö on suurimalta osaltaan nuorta, rakennussuojeluun liittyvät kysymykset ovat nousseet voimakkaammin keskusteluun vasta parin viime vuosikymmenen aikana. Historiallisen perspektiivin lyhyden vuoksi voivat myös muut kuin historialliset arvot, esimerkiksi rakennustaiteelliset ja rakennustekniset kriteerit, korostua nuorten rakennusten arvottamisessa. Valiokunta korostaa tarvetta parantaa yleistä ymmärrystä kulttuuriympäristön merkityksestä ja arvottamisen moninaisista perusteista. Kulttuuriympäristön arvostaminen sinänsä luonnonympäristön tapaan on tärkeä tavoite. Laajempi ymmärrys arkisen kulttuuriympäristön monimuotoisuuden merkityksestä edistää suojelutavoitteiden toteutumista. Optimaalisessa tilanteessa suojelu toteutuu vapaaehtoisesti. Vuorovaikutteisten prosessien vahvistaminen, kuulemismenettelyjen ja yleensä suojeluprosessin avoimuuden lisääminen edistää suojelun ymmärrettävyyttä ja siten myös sen hyväksyttävyyttä. Kokonaisuutena tulisi saada aikaan olosuhteet, joiden ansiosta rakennusperinnön omistajalleen tuottama taloudellinen ja kulttuurinen lisäarvo on suurempi kuin sen hoidon aiheuttamat lisäkustannukset.

Osallistumisoikeus

Perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Valiokunta viitaten perustuslain mainitun säännöksen tavoitteisiin pitää tärkeänä, että hallituksen esityksessä vahvistetaan osallistumisoikeutta monin tavoin.

Valiokunta pitää 1. lakiehdotuksen 1 §:ään sisältyvän lain tavoitteen muotoilua onnistuneena. Ehdotuksen mukaan lain tavoitteena on turvata rakennetun kulttuuriympäristön ajallinen ja alueellinen monimuotoisuus, vaalia sen ominaisuutta ja erityispiirteitä sekä edistää sen kulttuurisesti kestävää hoitoa ja käyttöä. Pykäläehdotuksen 2 momentin mukaan rakennusperin-

nön suojelua koskevassa asiassa tulee toimia niin, että asianosaisilla on mahdollisuus osallistua asian valmisteluun. Tämä muodostaa perustan yksityiskohtaisemmalle osallistumisesta koskevalle sääntelylle.

Tavoitesäännöksen ohella olennaisia ovat lakiehdotuksen 7 §:ään sisältyvä sääntely asianosaisten kuulemisesta sekä lakiehdotuksen 5 §:ään sisältyvä säännös asian vireilletulosta. Lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin mukaan esityksen rakennuksen suojelemisesta saa tehdä omistaja, valtion viranomainen, kunta, jonka alueella rakennus sijaitsee, maakunnan liitto ja toimialueellaan sellainen rekisteröity yhteisö, jonka toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen. Valiokunta pitää perusteltuna muutosta, joka laajentaa oikeuden sijaintipaikkakunnalla toimivista yhdistyksistä yhteisöihin samalla rajaten ne niihin, joiden tavoitteena on nimenomaan kulttuuriperinnön vaaliminen toimialueellaan, joka puolestaan voi olla yksittäistä paikkakuntaa laajempikin. Ratkaisevaa on siten toiminnan tavoite eikä järjestön oikeudellinen muoto.

Valiokunta toteaa, että pääosa rakennussuojelusta toteutetaan maankäyttö- ja rakennuslain keinoin, jolloin vuorovaikutteisella osallistumismenettelyllä on ehkä vieläkin vahvempi asema. Kaavoituksella on suojeltu eriasteisesti 15 000—20 000 rakennusta tai rakennusryhmää, kun rakennussuojelulailla on suojeltu noin 250 rakennusta tai rakennusryhmää (ja lisäksi noin 800 valtion omistamaa rakennusta, joista 660 yliopiston tai korkeakoulun käytössä). Kaavoitusmenettelyssä kuntalaisilla on laajemmat vaikutusmahdollisuudet päätöksentekoon, ja suojelun omistajalle aiheuttamia haittoja on mahdollista kompensoida asemakaavan kokonaisuuden puitteissa. Kokonaisuuden kannalta maankäyttö- ja rakennuslailla on siten keskeinen merkitys rakennussuojelun toteuttamisessa, kun asemakaava-alueilla ensisijainen suojelukeino on asemakaavasuojelu.

Rakennussuojelun kohteet

Hallituksen esityksellä selvennetään perusteita, jolloin lakia rakennusperinnön suojelemisesta

voidaan soveltaa myös asemakaava-alueella. Lain soveltamisalaa koskevan 2 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaan tätä erityislakia voidaan soveltaa asemakaava-alueella myös silloin, kun kohteen suojeluun on lain mukaisesti erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tällaisena pidetään esimerkiksi tilannetta, jossa asemakaavaa voidaan pitää rakennusperinnön huomioon ottamisen kannalta vanhentuneena, eikä asian selvittäminen ja ratkaiseminen käynnisty asemakaavan muutoksella, sekä kaavoituksen viivästyminen. Valiokunta pitää erityisten syiden laajentamista merkittävänä parannuksena lainsäädännön toimivuuden kannalta.

Tärkeä uudistus liittyy myös rakennuksen sisätilojen ja kiinteän sisustuksen suojeluun. Sisätilojen kiinteän sisustuksen lisäksi kiintokalustuksen ja näihin verrattavan sisustuksen suojelumahdollisuus edistää ulko- ja sisäarkkitehtuurin arvokkaiksi määriteltyjen kokonaisuuksien kokonaisvaltaista suojelua.

Rakennussuojelussa haasteena on myös suojeluarvojen säilymisen kannalta riittävän kokonaisuuden säilyttäminen. Yleissopimus Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelusta käsittelee rakennetut ympäristöt hyvin laajasti. Esimerkiksi ulkoilmakohteilla tarkoitetaan sopimuksessa osittain rakennettuja kohteita, jotka riittävän erillisenä ja eheänä luonnon ja ihmistyön yhdistelmänä muodostavat historiallisesti, arkeologisesti, taiteellisesti, yhteiskunnallisesti tai teknisesti huomattavan mielenkiintoisen, topografisesti erotettavan kokonaisuuden. Tähän liittyen huomiota kiinnitetään myös alueen ympäristöön ja sen ympäristön laadun edistämiseen tai eräänlaisen suojavyöhykkeen tarpeeseen. Hallituksen esityksessä on pyritty kehittämään lakia paremmin vastaamaan tähän.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen mukaan yksittäisen rakennuksen suojelun lisäksi suojelun kohteena voi olla myös rakennuksen välitön ympäristö. Kokonaisuuksien säilyttämisen kannalta onkin tärkeää myös mahdollisuus rakennuksiin liittyvien aukoiden ja puistojen suojeluun. Suojelun kohteita koskevan 1. lakiehdotuksen 3 §:n mukaan suojella voidaan raken-

nusten ja rakennusryhmien lisäksi rakennettuja alueita, joilla perustelujen mukaan tarkoitetaan esimerkiksi aukioita tai puistoja. Yleensä näiden suojelu sopii asemakaavoitetulla alueella sijaitessaan parhaiten kaavoituksella suojeltavaksi alueiden laajuuden vuoksi. Valiokunta pitää hyvänä, että nämäkin alueet voidaan suojella erityislain nojalla, jos erityisiä syitä suojeluun ilmenee.

Valiokunta korostaa tässä yhteydessä sitä, että kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuskannan suojelemiseksi on usein tarpeen rajoittaa esimerkiksi raskaan liikenteen kulkua rakennusten välittömässä läheisyydessä. Liikenteen ohjaamiseen siten, että siitä ei aiheudu vaaraa suojellulle rakennuskannalle, tulee kiinnittää huomiota kaavoituksessa tehtävin ratkaisuin sekä osaltaan tielainsäädännön mukaisissa menettelyissä, koska rakennusperinnön suojelulaisissa ei ole tähän keinoja.

Valtioneuvosto on hyväksynyt valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen luettelon (RKY) valtakunnallisten alueidenkäyttövoittojen tarkoitamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen¹. Valtakunnalliseen inventointiin valitut 1 260 kohdetta antavat alueellisesti, ajallisesti ja kohdetyypeittäin monipuolisen kokonaiskuvan rakennetun ympäristön historiasta ja kehityksestä. Tavoitteena on valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen rakenteen, kylä- ja kaupunkikuvan sekä alueilla jo olevien rakennusten ja ympäristön säilymisen turvaaminen sekä mahdollisen täydennysrakentamisen ja muiden muutosten sopeutuminen kulttuuriympäristön ominaisluonteeseen ja erityispiirteisiin. Säilyttämisen sisältö ja laajuus ratkaistaan kaavoituksella. Selvityksessä olevat kohteet eivät ole lähtökohtaisesti sellaisia, joiden suojelu edellyttäisi kohtuuttomia kaavamääräyksiä. Kohteen tai alueen sisällyttäminen valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin alueisiin luetteloon ei sinänsä aiheudu taloudellisia vaikutuksia. Perustavoitteena on rakennettujen

¹ Valtioneuvoston päätös 22.12.2009, päätöksestä on valitettu, eikä se ole lainvoimainen.

kulttuuriympäristöjen turvaaminen tavanomaisin keinoin, hyvien korjaustapojen ja hallitun muutoksen kautta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan valtion erityisasema omistajana poistettavaksi ja valtion rakennusten suojelusta annettu asetus kumottavaksi. Valtion omistajaroolin muututtua ei ole enää pidetty tarpeellisena ylläpitää erillistä valtion omistamien rakennusten suojelua koskevaa asetusta. Valiokunta toteaa, että huolta on herättänyt valtion erityisaseman muuttuminen rakennusperinnön omistajana, kun suuri osa kiinteistöomaisuudesta on siirtynyt tai siirtymässä pois valtion omistuksesta. Valiokunta toteaa, että mainitun asetuksen nojalla on suojeltu noin 800 rakennusta, jotka säilyvät edelleen suojeltuna, ellei suojelua erillisellä päätöksellä lakkauteta. Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 11 §:n mukaan suojeltujen rakennusten siirrosta toiselle tulee ilmoittaa viranomaiselle, jonka tulee käynnistää suojeluprosessi suojelumääräysten antamiseksi tai päätöksen muuttamiseksi. Säännöksellä varmistetaan tiedon siirtyminen uusien omistajien tietoon. Jos omaisuudella saattaa olla huomattava kulttuurihistoriallinen merkitys, rakennuksen myymisestä tarvitaan myös valtion omistamien kiinteistöjen luovutuslain (973/2002) mukainen ympäristöministeriön lausunto, jolloin selvitetään mahdollisesti tarvittavat suojelumääräykset. Kun luovutettava rakennuskanta on mittava, kuormittaa suojelumääräysten antaminen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja Museoviraston voimavaroja. Valiokunta pitää tärkeänä tässä tarkoitettujen rakennusten suojelun turvaamista ja siten mainittua ilmoitusmenettelyä välttämättömänä ja korostaa tarvetta ottaa mainittu resurssitarve asianmukaisesti huomioon. Myös rakennusten kunnossapitoa koskevat perinteet ja erityistietämys voivat siirrosta vähentyä. Esimerkiksi yliopisto-kiinteistöt ovat osa kansallisesti huomattavaa rakennusperintöä, jonka säilymisen, suojelun ja vaalimisen edellytyksiä ei tule heikentää.

Vaarantamiskielto

Rakennusperintöä koskeva suojeluasiala tulee vireille joko viranomaisen omasta tai sille tehdys-

tä aloitteesta, usein myös rakennuksen omistajan aloitteesta. Voimassa olevan lain mukaan viranomaisen on kiellettävä rakennuksen omistajaa ryhtymästä toimenpiteisiin, jotka voivat vaarantaa rakennuksen kulttuurihistoriallista arvoa (toimenpidekielto). Hallituksen esityksessä ehdotetaan toimenpidekieltoa vastaavan vaarantamiskiellon määräämiseen harkintaoikeutta. Perusteeksi pakollisen kiellon poistamiselle on esitetty erityisesti se, että kiellon antaminen ei ole tarkoituksenmukaista erityisesti silloin, kun rakennuksen suojelua koskeva asia tulee vireille omistajan aloitteesta tai omistajan suostumuksella. Perusteluissa kuitenkin todetaan, että vaarantamiskielto on mahdollista määrätä myös kesken suojeluprosessin, jos myöhemmin ilmenee, että rakennuksen suojeltavat arvot ovat vaarassa tai olosuhteet ovat muutoin muuttuneet.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan tarkastellut vaarantamiskieltoa ja harkinnanvaraisuudelle esitettyjä perusteluja ja katsonut, että sääntelyä on syytä täydentää perusteluja vastaavasti siten, että vaarantamiskielto on määrättävä, jos suojelun turvaaminen sitä välttämättä edellyttää. Vaarantamiskiellosta aiheutuvien rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden sekä omistajan oikeusturvan ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumisen varmistamiseksi on lisäksi tarpeen säätää viranomaista koskeva velvoite tehdä suojelua koskeva päätös kahden vuoden kuluessa vaarantamiskiellon antamisesta.

Valiokunta on tarkastellut vaarantamiskieltoa ja pitää tärkeänä, että sääntelytapa on sellainen, joka halutulla tavalla edistää viranomaisen ja rakennuksen omistajan tai haltijan välisen yhteistyön sujuvuutta, mutta toisaalta edellyttää kiellon antamista silloin, kun siihen on välttämätön tarve. Vaarantamiskieltoa ei ole ehdotuksen mukaan tarpeen antaa silloin, kun suojelua koskeva asia tulee vireille omistajan aloitteesta tai omistajan suostumuksella eikä suojelun turvaaminen edellytä kiellon antamista. Valiokunta viitaten myös perustuslakivaliokunnan lausuntoon esittää sääntelyn täydentämistä siten, että kiellon antaminen on pakollista silloin, kun suojelun turvaaminen edellyttää kiellon antamista.

Tämä on tarpeen sen selventämiseksi, että tarkoituksena ei ole rajoittaa viranomaisen toimivaltaa käyttä kieltoa niissä tilanteissa, joissa se on tarpeen.

Valiokunta pitää edelliseen viitaten tarpeellisenä säätää myös käsittelyajasta voimassa olevan lain tapaan edelleen siten, että päätös tulee tehdä kahden vuoden kuluessa kiellon antamisesta. Määräajassa on valiokunnan näkemyksen mukaan kysymys hallituksen esityksen henkeen sopivasta säännöksestä, joka ei ole hallintolain voimassa ollessa välttämätön. Määräajasta erikseen säätäminen on kuitenkin omiaan parantamaan rakennuksen omistajan tai haltijan ja viranomaisen välisen yhteistyön sujuvuutta ja hyvää henkeä varmistamalla sen, että suojeluesitysten käsittelyajat eivät voi ajallisesti venyä viranomaisen toiminnan järjestämisen edellytyksiin liittyvistä, rakennussuojelun ulkopuolisista syistä.

Korvausperuste

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 13 §:n mukaan, jos suojelusta tai 6 §:ssä tarkoitettua vaarantamiskiellosta aiheutuu rakennuksen omistajalle merkityksellistä vahinkoa tai haittaa, hänellä on oikeus saada siitä valtiolta täysi korvaus. Esityksen perustelujen mukaan tarkoituksena ei ole muuttaa korvauskynnystä nykyisestä, vaikka pykälän sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi. Vaarantamiskiellon ajaksi annettavat määräykset eivät yleensä aiheuta omistajalle merkityksellistä haittaa, koska ne ovat määräaikaisia. Jos merkityksellistä vahinkoa tai haittaa kuitenkin aiheutuu, oikeus korvaukseen syntyy.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan tarkastellut "merkityksellisen haitan" käsitettä pitäen sitä käsitteenä avoimempänä ja moniselitteisempänä kuin eräitä muita käsitteitä, mutta todennut, että tätä on kuitenkin viimeaikaisessa lainsäädännössä, esimerkiksi luonnonsuojelulaissa käytetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Perustuslakivaliokunta toteaa, että korvaamiskynnystä tarkentavat jossain määrin 13 §:n 2 momentin säännökset, joiden perusteella korvattavaksi tulevat lähinnä sellaiset kus-

tannukset, jotka ylittävät tavanomaisen kunnossapitovastuun. Perustuslakivaliokunta katsoo, että sääntelylle ei ole perustuslain näkökulmasta estettä, mutta sääntelyä on tarpeen täsmentää maininnalla siitä, että vahingon tai haitan merkityksellisyyttä arvioitaessa otetaan huomioon suojelumääräyksen tai vaarantamiskiellon sisältö ja kesto.

Valiokunta on tarkastellut korvaussäännöstä ja katsoo lain perustelut huomioon ottaen ja perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten tarpeelliseksi tarkentaa sääntelyä tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi. Valiokunta korostaa, että sinänsä tarkoituksena on korvauksen määrätymisen perusteiden säilyminen sanamuodon muuttamisesta huolimatta pääosin ennallaan. Tämän varmistamisen tarpeeseen on viitannut myös sivistysvaliokunta lausunnossaan. Vahingon ja haitan tulee esimerkiksi aiheutua suojelumääräysten tai vaarantamiskiellon aiheuttamasta rakennuksen tavanomaisten käyttömahdollisuuksien heikkenemisestä tai rakennuksen käytön estymisestä. Valiokunta myös viittaa hallituksen esityksen perusteluihin (HE 101/2009 vp s. 27/II), jossa "merkityksellisen" synonyymiksi esitetään "vahinko tai haitta, joka ei ole merkitykseltään vähäinen". Sääntelytapa käännetään siten voimassa olevan lain mukaisesta, negation kautta ilmaistusta määreestä positiiviseksi ilman asiallista muuttamistavoitetta. Valiokunta ehdottaa pykälän täsmentämistä lisäämällä siihen vahingon merkityksellisyyden arviointikriteerien olennaisia perusteita siten kuin yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään.

Lisäksi valiokunta pitää tarpeellisena varmistaa, että lakiehdotuksen 14 §:n korvausvelvollisuuteen sovelletaan samoja perusteita, joten valiokunta ehdottaa tätä tarkoittavan lisäyksen tekemistä 14 §:ään siten kuin yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetään.

Lain toimeenpanon tehokkuus

Valiokunta pitää hyvin tärkeänä Suomen arvokkaan rakennusperinnön säilyttämistä laadukkaan ympäristön oleellisena osana tuleville sukupolville. Rakennussuojelun tavoitteiden katsotaan toteutuneen kohtuullisen hyvin, mutta

lain toimivuuteen on kiinnitettävä jatkuvaa huomiota.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksessä on otettu aikaisempaa paremmin huomioon kansainväliset sopimukset ja kehitetty lain käytettävyyttä ja täsmällisyyttä monin tavoin. Silti lain aktiivinen käyttäminen on lopulta olennaisinta sen tavoitteiden saavuttamisessa. Uutta erityislakia tulee tarvittaessa käyttää aktiivisesti asemakaava-alueilla ottaen kohteiden kulttuurihistorialliset ominaispiirteet riittävän laajasti suojeluratkaisujen lähtökohdaksi. Laki mahdollistaa suojelun hyvin, mutta edellyttää soveltajilta paljon. Valtion tulee aktiivisesti edistää tiedollista ja taidollista tukea rakennusperinnön suojeluun. Myös valtion rakennusten luovuttaminen rakennussuojelun tavoitteita vaarantamatta edellyttää kiinteistövarallisuutta koskevan tietopohjan vahvistamista ja aktiivista yhteistyötä uusien omistajien, ympäristöhallinnon ja Museoviraston kesken.

Hallituksen esityksen tavoitteiden toteutuminen edellyttää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta oman alueensa kulttuuri- ja rakennusperinnön riittävää asiantuntemusta sekä rakennuskantaan liittyvän keskustelun seuranta. Tähän suunnattavat resurssit on arvioitu tällä hetkellä kohtuullisiksi, mutta hallintoon kohdistuu monenlaisia paineita julkisen talouden kestävyystavoitteiden kautta, minkä lisäksi valtion rakennusten luovutuksesta aiheutuu mittavasti lisätyötä. Myös eläköitymisen kautta hallinnosta poistuu osaamista, joka tulee pystyä korvaamaan riittävän osaamisen turvaamiseksi tulevaisuudessakin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa. Valiokunta korostaa tarvetta turvata keskustusten riittävät valmiudet edistää ja valvoa rakennussuojelun tavoitteiden toteutumista.

Rakennusperinnön hoidon tuki

Valtion talousarviossa on 2,35 miljoonan euron määräraha rakennusperinnön hoitoon. Museovirastolle entistämisavustushakemuksia tehdään vuosittain noin 600 ja alueellisille ympäristökeskuksille eli aluehallintouudistuksen jälkeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille noin 1 400. Avustusta on mahdollista myöntää noin

kolmasosalle hakijoista. Valiokunta korostaa määrärahan huomattavaa merkitystä ja tarvetta määrärahan kasvattamiseen. Avustuksilla on merkittävä sysäysvaikutus, jolla suojelu saadaan liikkeelle. Pääpainon tulisi olla avustusmahdollisuuden kehittämällä ja näin aikaansaataavalla myönteisellä kehityksellä. Riittävän avustustason varmistaminen vaikuttaa suojeluhalukkuuteen, suojelun toteutumiseen myös käytännössä sekä valtion uskottavuuteen rakennusperinnön vaalijana ja tukijana. Vapaaehtoinen rakennusperinnön suojelu on useista näkökulmista tavoiteltavinta ja johtaa parhaiten pysyvään lopputulokseen. Valiokunta katsoo, että mahdollisuuksia taloudelliseen tukeen tulee selvittää myös esimerkiksi verotuksellisten hyötyjen kautta suojelun vaatimiin kustannuksiltaan kalliimpiin erityistoimenpiteisiin kannustamiseksi.

Valiokunta kiinnittää vielä huomiota siihen, että hallituksen esityksen 2. lakiehdotuksen eli maankäyttö- ja rakennuslain 57 §:n muutosehdotuksen mukaan korvausvelvollinen valtakunnallisesti merkittävän kohteen suojelun osalta on valtio ja muun kohteen osalta kunta. Periaatteessa valtion korvausvelvollisuus siten laajenee. Voimassa olevan lain mukaan valtio on kuitenkin maksanut korvauksia vain kaksi kertaa, nekin korkeimman oikeuden tuomion perusteella, mikä puolestaan ei sinänsä ole omiaan lisäämään rakennussuojelun uskottavuutta. Valiokunta pitääkin lähtökohtaisesti rakennussuojelun kannalta tarkoituksenmukaisempana, että suojelua toteutetaan enemmän rakennusperinnön hoitoon osoitettujen avustusten kuin korvausten varassa. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että muutoksen valtion talousarvioon mahdollisesti aiheuttamia paineita tältä osin seurataan.

Yksityiskohtaiset perustelut

4 §. *Viranomaiset.* Vuoden 2010 alusta tuli voimaan aluehallintouudistus, jossa alueelliset ympäristökeskukset liitettiin osaksi uusia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia. Valiokunta on tehnyt pykälän 2 momenttiin tästä johtu-

van teknisen tarkistuksen eli muuttanut alueellisen ympäristökeskuksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseksi.

5 §. *Asian vireilletulo.* Valiokunta on tehnyt pykälän 1 momenttiin aluehallintouudistuksesta johtuvan vastaavan teknisen tarkistuksen kuin 4 §:ssä.

6 §. *Vaarantamiskielto.* Valiokunta ehdottaa vaarantamiskiellon harkinnanvaraisuutta koskevan sääntelyn täydentämistä siten, että vaarantamiskielto on kuitenkin määrättävä silloin, kun suojelun turvaaminen sitä välttämättä edellyttää. Valiokunta pitää tätä perusteltuna siksi, että hallituksen esityksen mukaan vaarantamiskielto on harkinnanvarainen. Esityksen perustelujen mukaan tarkoituksena ei kuitenkaan ole rajoittaa viranomaisen toimivaltaa käyttä kieltoa niissä tilanteissa, joissa se on aidosti tarpeen. Perusteena vaarantamiskiellon harkinnanvaraisuudelle on esitetty erityisesti tilanne, jossa suojelua hakee omistaja itse tai suojelu tulee vireille omistajan suostumuksella, eikä tällaisessa tilanteessa vaarantamiskiellolle ole tarvetta. Valiokunta tukee tätä näkemystä, mutta korostaa, että tilanteita voi olla hyvin monenlaisia ja olosuhteet voivat myös nopeasti muuttua. Jotta sääntely turvaa lain tavoitteena olevan rakennus-suojelun toteutumisen, ei vaarantamiskieltoa ole perusteltua säätää täysin harkinnanvaraiseksi.

Lisäksi valiokunta on muuttanut 1, 2 ja 4 momenteissa alueellisen ympäristökeskuksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseksi vastaavasti kuin 4 §:ssä.

7 §. *Asianosaisten kuuleminen ja lausunnot.* Valiokunta on tehnyt pykälän 1 ja 2 momenttiin vastaavan teknisen tarkistuksen kuin 4 §:ssä eli muuttanut alueellisen ympäristökeskuksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseksi.

9 §. *Suojelupäätös.* Valiokunta on tehnyt pykälän 1 momenttiin vastaavan teknisen tarkistuksen kuin 4 §:ssä eli muuttanut alueellisen ympäristökeskuksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseksi.

11 §. *Valtion omistaman rakennuksen luovutus.* Valiokunta on tehnyt pykälään aluehallintouudistuksesta johtuvat viranomaisen nimeä koskevat tarkistukset vastaavasti kuin 4 §:ssä.

12 §. *Suojelusta ilmoittaminen.* Valiokunta on tehnyt pykälään aluehallintouudistuksesta johtuvat viranomaisen nimeä koskevat tarkistukset vastaavasti kuin 4 §:ssä.

13 §. *Korvaukset.* Valiokunta ehdottaa korvauksia koskevan säännöksen muuttamista perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten siten, että pykälän 2 momentissa täsmennetään korvausperustetta toteamalla, että vahingon tai haitan merkityksellisyyttä arvioitaessa otetaan huomioon suojelumääräyksen tai vaarantamiskiellon sisältö ja kesto. Valiokunta katsoo, että säännöksen tarkistaminen selkeyttää korvausvelvollisuuden arvioinnin perusteita esimerkiksi tapauksessa, jossa kysymys on vaarantamiskiellosta johtuvan, tuloa tuottavan käytön keskeytymisen korvaamisesta.

14 §. *Olosuhteiden muutos.* Valiokunta ehdottaa pykälän tarkistamista siten, että myös tässä pykälässä toistetaan 13 §:ään sisältyvä korvauskynnys. Ilman tätä täsmennystä saattaa jäädä epäselväksi, kuinka itsenäisesti 14 §:ää tulee soveltaa suhteessa 13 §:ään. Valiokunta ehdottaa myös uutta, toista momenttia, jonka mukaan korvausvelvollisuuteen ja korvauksen määrään sovelletaan, mitä 13 §:ssä säädetään.

17 §. *Välttämättömät kunnostustyöt.* Valiokunta on tehnyt pykälän 1 momenttiin viranomaisen nimeä koskevan tarkistuksen vastaavasti kuin 4 §:ssä.

18 §. *Tarkastusoikeus.* Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten tarkastusoikeutta koskevan sääntelyn rajaamista hallituksen esityksessä esitetyn asunnon sijaan kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin. Tämä on perusteltua, koska säännöksen tarkoituksena on, että tarkastustoimivalta ulottuu kaikkiin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti tarkastusoikeuden edellytyksenä on lisäksi perustuslain yksityisyyden suojaa koskevaan 10 §:n 3 momenttiin viitaten se, että tarkastus on kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin ulottuessaan myös rangaistavan menettelyn selvittämiseksi välttämätöntä, mikä on edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Valiokunta ehdottaa pykälän tarkistamista siten, että tarkastus voidaan toimittaa vain, jos se on rangaistavan menettelyn selvittämiseksi välttämätöntä.

Lisäksi valiokunta on tehnyt pykälän 1 momenttiin viranomaisen nimeä koskevan tarkistuksen vastaavasti kuin 4 §:ssä.

19 §. *Vahingosta ilmoittaminen.* Valiokunta on tehnyt pykälään viranomaisen nimeä koskevan tarkistuksen vastaavasti kuin 4 §:ssä.

20 §. *Seurannan järjestäminen.* Valiokunta on tehnyt pykälän 2 momenttiin viranomaisen nimeä koskevan tarkistuksen vastaavasti kuin 4 §:ssä.

21 §. *Muutoksenhaku.* Valiokunta on tehnyt pykälän 1 ja 2 momenttiin viranomaisen nimeä koskevan tarkistuksen vastaavasti kuin 4 §:ssä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta ehdottaa,

että 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

rakennusperinnön suojelemisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—3 §
(Kuten HE)

4 §

Viranomaiset

(1 mom. kuten HE)

Rakennusperinnön säilyttämistä tämän lain nojalla edistävät ja valvovat *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset* ja Museovirasto.

(3 mom. kuten HE)

2 luku

Suojelusta päättäminen

5 §

Asian vireilletulo

Rakennuksen suojelua koskeva asia tulee *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa* vireille sille tehdystä esityksestä tai sen omasta aloitteesta.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

6 §

Vaarantamiskielto

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi kieltää rakennuksen kulttuurihistoriallista merkitystä vaarantaviin toimenpiteisiin ryhtymisen (*vaarantamiskielto*). *Vaarantamiskielto on kuitenkin määrättävä aina, kun suojelun turvaaminen sitä välttämättä edellyttää. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus* voi lisäksi velvoittaa rakennuksen omistajan tai haltijan ryhtymään tarpeellisiin suojaamistoimenpiteisiin rakennuksen suojelun turvaamiseksi.

Vaarantamiskielto voidaan antaa, kun rakennuksen suojelua koskeva asia on vireillä. Jos vaarantamiskielto ei riittävällä tavalla turvaa rakennuksen säilymistä, *elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus* voi antaa vaarantamiskieltoa täydentäviä välttämättömiä määräyksiä.

(3 mom. kuten HE)

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on käsiteltävä suojelua koskeva asia kahden vuoden kuluessa vaarantamiskiellon antamisesta.

7 §

Asianosainten kuuleminen ja lausunnot

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on ennen suojelua koskevan päätöksen tekemistä varattava rakennuksen ja kiinteistön omistajalle ja, jos rakennus ei ole omistajan hallussa, sen haltijalle sekä viereisen kiinteistön omistajalle ja haltijalle tilaisuus tulla kuulluksi. *Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen* on myös pyydettävä rakennuksen sijaintikunnan sekä Museoviraston lausunto. Saamelaiten kotiseutualueella olevaa saamelaista rakennusperintöä koskevissa asioissa on pyydettävä saamelaiskäräjien lausunto.

Kun suojelua koskeva asia on tullut vireille, *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus* voi järjestää tilaisuuden, jossa rakennuksen ja kiinteistön omistajalla ja haltijalla, suojeluesityksen tekijällä, valtion viranomaisella, maakunnan liitolla, kunnalla, jonka alueella rakennus sijait-

see, sekä niillä, joiden oloihin tai etuihin asia saattaa huomattavasti vaikuttaa, on mahdollisuus tuoda esiin suojelun tarpeeseen, tavoitteisiin ja keinoihin liittyviä näkökohtia.

(3 mom. kuten HE)

8 §

(Kuten HE)

9 §

Suojelupäätös

Rakennuksen suojelemisesta päättää *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus*. Suojeltavaksi määräämistä koskeva päätös toimitetaan ympäristöministeriön vahvistettavaksi.

(2 mom. kuten HE)

10 §

(Kuten HE)

11 §

Valtion omistaman rakennuksen luovutus

Jos valtion omistamien rakennusten suojelua koskevien säännösten nojalla aiemmin suojeltu valtion omistaja rakennus luovutetaan toiselle, *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen* on pantava vireille rakennuksen suojelua koskeva asia.

Luovuttajan on ilmoitettava edellä 1 momentissa tarkoitetun rakennuksen luovuttamisesta viivytyksettä *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle*.

12 §

Suojelusta ilmoittaminen

Kun rakennuksen suojelemista koskeva asia on tullut vireille *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa*, suojelua koskeva päätös on saanut lainvoiman tai suojelu on lainvoimaisesti lakkautettu, *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen* on ilmoitettava siitä asianomaiselle kirjaamisviranomaiselle, jonka tulee tehdä siitä

merkintä lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin. Ilmoituksessa on mainittava kiinteistö, jolla rakennus sijaitsee.

3 luku

Valtion korvausvelvollisuus

13 §

Korvaukset

(1 mom. kuten HE)

Korvausvelvollisuutta ja korvauksen määrää harkittaessa korvattaviksi kustannuksiksi ei katsota maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesta korjausvelvollisuudesta tai muutoin rakennuksen tavanomaisesta kunnossapidosta aiheutuvia kustannuksia. Jos omistajan on suojelumääräysten johdosta ryhdyttävä erityisiin toimiin rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon säilyttämiseksi, tästä aiheutuvat kustannukset on korvattava valtion varoista. *Vahingon tai haitan merkityksellisyyttä arvioitaessa otetaan huomioon suojelumääräyksen tai vaarantamiskiellon sisältö ja kesto.*

(3 mom. kuten HE)

14 §

Olosuhteiden muutos

Jos olosuhteiden olennaisen muutoksen johdosta rakennuksen suojelusta aiheutuu sellaista merkityksellistä vahinkoa tai haittaa, jota suojelua koskevaa korvausta määrättäessä ei ole otettu huomioon, on rakennuksen omistajalla oikeus saada tästä korvaus.

Korvausvelvollisuuteen ja korvauksen määrään sovelletaan, mitä 13 §:ssä säädetään.

15 §

(Kuten HE)

4 luku

Suojelun turvaaminen

16 §

(Kuten HE)

17 §

Välttämättömät kunnostustyöt

Jos rakennuksen omistaja on laiminlyönyt säilyttämisen ja suojelun tarkoituksen edellyttämän hoidon ja kunnostuksen, *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus* voi velvoittaa hänet määräjassa ryhtymään tarpeellisiin toimiin rakennuksen kunnostamiseksi tai saattamiseksi ennalleen sakon uhalla tai uhalla, että *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus* teettää työn hänen kustannuksellaan. Toimenpiteistä johtuvat kustannukset maksetaan etukäteen valtion varoista, ja ne peritään valtiolle siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

(2 mom. kuten HE)

18 §

Tarkastusoikeus

Jos on perusteltu syy epäillä, että rakennuksen suojelua koskevia tai vaarantamiskiellon yhteydessä annettuja määräyksiä on rikottu, Museovirastolla tai sen määräämällä museoviranomaisella sekä *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella* on oikeus päästä rakennukseen tai sen huonetiloihin. *Kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa* tarkastus voidaan kuitenkin toimittaa vain, jos on epäily sellaisesta rangaistavasta menettelystä, josta voi seurata vankeusrangastus ja jos se on rangaistavan menettelyn selvittämiseksi välttämätöntä.

(2 mom. kuten HE)

19 §

Vahingosta ilmoittaminen

Jos suojeltavaksi määrätty rakennus on vahingoittunut tai tuhoutunut, rakennuksen omistajan tai haltijan on ilmoitettava siitä viipymättä *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle*. Tämän tulee välittömästi neuvoteltuaan asiasta Museoviraston kanssa päättää tarvittavista toimenpiteistä.

20 §

Seurannan järjestäminen

(1 mom. kuten HE)

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, maakunnan liitot ja kunnat huolehtivat kukin alueellaan rakennetun kulttuuriympäristön tilan ja kehityksen seurannasta siten kuin siitä erikseen säädetään.

5 luku

Erinäiset säännökset

21 §

Muutoksenhaku

Muutosta *elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen* rakennuksen suojelua koskevaan päätökseen haetaan ympäristöministeriöltä.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vaarantamiskieltoa koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiirissä rakennus sijaitsee.

(3 mom. kuten HE)

22—24 §
(Kuten HE)

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Susanna Huovinen /sd
vpj. Pentti Tiusanen /vas
jäsen. Timo Heinonen /kok
Rakel Hiltunen /sd
Timo Juurikkala /vihr
Antti Kaikkonen /kesk
Timo Kaunisto /kesk
Timo Korhonen /kesk

Merja Kuusisto /sd
Markku Laukkanen /kesk
Tapani Mäkinen /kok (osittain)
Sanna Perkiö /kok
Janne Seurujärvi /kesk
Pauliina Viitamies /sd
Anne-Mari Virolainen /kok
vjäs. Kari Kärkkäinen /kd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.

VASTALAUSE

Perustelut

Ympäristövaliokunnan mietinnön mukaan hallituksen esitys rakennusperinnön suojelemisesta pyrkii säilyttämään voimassa olevan rakennussuojelulain arvoperustan ja selkeyttää suojelekohteiden määrittelyä. Suojelun laajentaminen rakennuksen interiööriin ja suojeluarvojen säilyttäminen riittävän kokonaisuuden savuttamiseksi on mietinnössä aiheellisesti todettu myönteisenä avauksena.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen mukaan yksittäisen rakennuksen suojelun lisäksi suojelun kohteena voi olla myös rakennuksen välitön ympäristö. Euroopan rakennustaiteellisesta perinnöstä laadittu yleissopimus käsittääkin rakennetut ympäristöt hyvin laajasti.

Sitä vastoin rakennussuojelun toteutuminen on jätetty aikaisempaa epävarmemmaksi, ja kansalaisten mahdollisuus vaikuttaa perustuslain 20 §:n tarkoittamalla tavalla elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon kaventuu aikaisemmasta.

5 §. Asian vireille tulo. Hallituksen esityksen mukaan aloitteen rakennuksen suojelemisesta saa tehdä omistaja, valtion viranomainen, kunta, jonka alueella rakennus sijaitsee, maakunnan liitto ja toimialueellaan sellainen rekisteröity yhteisö, jonka toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen.

Hallituksen esitys huomioi oikealla tavalla yhdistysten lisäksi myös esimerkiksi säätiöt käyttämällä termiä yhteisö. Hallitus fokusoi kuitenkin yhteisöt liian suppeiksi käyttämällä käsitettä kulttuuriperinnön vaaliminen. Kansalaisyhteisön ja Århusin sopimuksen hengessä parempi muotoilu on sellainen rekisteröity yhteisö, jonka toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön tai ympäristön vaaliminen. Kyse tulee olemaan laajemmin rakennetusta ympäristöstä ja sen kokonaisuudesta, mihin ympäristövaliokunta myös lausunnossaan viittaa (s.7).

6 §. Vaarantamiskielto. Nykyisen rakennussuojelulain mukainen suojeluesitys johtaa asiallisesti aina rakennuksen purku- ja toimenpidekieltoon. Hallituksen esitys ja sen 6 § oli tästä poikkeava ja totesi, että alueellinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi kieltää rakennuksen kulttuurihistoriallista merkitystä vaarantaviin toimenpiteisiin ryhtymisen (vaarantamiskielto).

Perustuslakivaliokunta vaati kuitenkin vaarantamiskiellon määräämistä aina, kun suojelun turvaaminen sitä välttämättä edellyttää. Muotoilu on kuitenkin suojelutavoitteen saavuttamisen kannalta puutteellinen. Vaarantamiskielto onkin määrättävä aina, kun suojelun turvaaminen sitä edellyttää. Tästä syystä 7 §:n toimivuutta ei pidä ehdollistaa sanalla välttämätön.

7 §. Asianosaisten kuuleminen ja lausunnot. Lueteltujen kuulemis- ja lausunnonantajatahojen lisäksi on syytä viitata aikaisemmassa 5 §:ssä todettuihin yhteisöihin, joiden toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön tai ympäristön vaaliminen. Tämä todetaan pykälässä omana momenttina.

21 §. Muutoksenhaku. Ollakseen linjassa maankäyttö- ja rakennuslain määräysten kanssa ja huomioidakseen paremmin Århusin yleissopimuksen (2004) on pykälän loppuun syytä lisätä uusi momentti: Muutoksenhakuoikeus on toimialueellaan myös sellaisella rekisteröidyllä yhteisöllä, jonka toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön ja ympäristön vaaliminen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään mietinnön mukaisina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Vastalauseen muutosehdotus).

*Vastalauseen muutosehdotus***1.****Laki****rakennusperinnön suojelemisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku	(2—4 mom. kuten YmVM)
Yleiset säännökset	7 §
1—4 § (Kuten YmVM)	<i>Asianosaisten kuuleminen ja lausunnot</i>
2 luku	(1—3 mom. kuten YmVM)
Suojelusta päättäminen	<i>Mahdollisuus antaa lausuntoja ja tulla kuulemistilaisuuteen on myös 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla tahoilla. (Uusi)</i>
5 §	8—12 §
<i>Asian vireilletulo</i>	(Kuten YmVM)
(1 mom. kuten YmVM)	3 luku
Esityksen rakennuksen suojelemisesta saa tehdä omistaja, valtion viranomaisen, kunta, jonka alueella rakennus sijaitsee, maakunnan liitto ja toimialueellaan sellainen rekisteröity yhteisö, jonka toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön tai ympäristön vaaliminen.	Valtion korvausvelvollisuus
(3 mom. kuten YmVM)	13—15 § (Kuten YmVM)
6 §	4 luku
<i>Vaarantamiskielto</i>	Suojelun turvaaminen
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi kieltää rakennuksen kulttuurihistoriallista merkitystä vaarantaviin toimenpiteisiin ryhtymisen (<i>vaarantamiskielto</i>). Vaarantamiskielto on kuitenkin määrättävä aina, kun suojelun turvaaminen sitä (<i>poist.</i>) edellyttää. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi lisäksi velvoittaa rakennuksen omistajan tai haltijan ryhtymään tarpeellisiin suojaamistoimenpiteisiin rakennuksen suojelun turvaamiseksi.	16—20 § (Kuten YmVM)
	5 luku
	Erinäiset säännökset
	21 §
	<i>Muutoksenhaku</i>
	(1 ja 2 mom. kuten YmVM)

Vastalause

YmVM 3/2010 vp — HE 101/2009 vp

Muutoksenhakuoikeus on toimialueellaan sellaisella rekisteröidyllä yhteisöllä, jonka toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön tai ympäristön vaaliminen. (Uusi)
(4 mom. kuten YmVM:n 3 mom.)

22—24 §
(Kuten YmVM)

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 2010

Pentti Tiusanen /vas

